

Publicatie	WPNR: Weekblad voor Privaatrecht, Notariaat en Registratie
Uitgever	Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie
Jaargang	141
Publicatiedatum	24-07-2010
Afleveringnummer	6851
Titel	Aansprakelijkheid voor gemeenschapsschulden na ontbinding en verjaring
Auteurs	Prof. mr. A.J.M. Nuytinck, Hoogleraar privaatrecht, in het bijzonder personen-, familieen erfrecht, Erasmus Universiteit Rotterdam en hoogleraar burgerlijk recht, in het bijzonder personen- en familierecht, Centrum voor Notarieel Recht, Radboud Universiteit Nijmegen. (nuytinck@kabelfoon.nl)
Samenvatting	De auteur plaatst enkele kanttekeningen bij het UWV-arrest (HR 8 januari 2010, LJN: BK1615, NJ 2010, 155, m.nt. S.F.M. Wortmann).
Paginanummers	582-584
Rubriek	Artikel

WPNR 2010(6851) Aansprakelijkheid voor gemeenschapsschulden na ontbinding en verjaring

Aansprakelijkheid voor gemeenschapsschulden na ontbinding en verjaring

1. Inleiding

Op 8 januari 2010 heeft de Hoge Raad[noot:1] een belangrijk arrest over de hoofdelijke aansprakelijkheid van art. 1:102 BW in verband met verjaring gewezen. De feiten in deze procedure waren als volgt.[noot:2]

1. De vrouw is op 20 januari 1989 in algehele gemeenschap van goederen gehuwd met de man.
2. Het UWV[noot:3] heeft over de periode van 27 juni 1994 tot en met 19 augustus 1996 aan de man een WW-uitkering[noot:4] betaald van in totaal €36.610,20 (f 80.678,26).
3. Bij brief van 21 september 1998 heeft het UWV aan de man medegedeeld dat de uitkering onverschuldigd is betaald, omdat de man in de periode waarin hij de uitkering ontving, werkzaamheden heeft verricht als zelfstandige.
4. Bij brief van 15 april 1999 heeft het UWV aan de man medegedeeld dat tot invordering zou worden overgegaan en dat ook invorderingskosten waren verschuldigd.
5. Het UWV heeft bij brieven van - onder meer - 2 december 1999 en 3 september 2004 de man aangemaand tot betaling van €37.290,87.
6. Het huwelijk van de vrouw en de man is op 25 oktober 2001 door echtscheiding ontbonden.

2. Het geding in feitelijke instanties[noot:5]

Het UWV heeft bij exploit van 20 september 2005 tegen de vrouw een vordering ingesteld, strekkende tot de veroordeling van de vrouw tot betaling van €27.653,32, met rente en kosten. Het UWV heeft hieraan ten grondslag

gelegd dat de vrouw op grond van art. 1:102 BW hoofdelijk aansprakelijk is voor de helft van de schuld van de man aan het UWV. De vrouw heeft, voor zover thans van belang, het verweer gevoerd dat de vordering jegens haar is verjaard. Zij heeft onder verwijzing naar art. 3:309 BW aangevoerd dat - uitgaande van de brief van 21 september 1998 - de verjaring van de vordering is aangevangen op 22 september 1998, zodat de vordering jegens haar op 22 september 2003 is verjaard. Volgens de vrouw is zij vóór 20 september 2005 nimmer door het UWV aangesproken tot betaling en heeft jegens haar geen tijdige rechtsgeldige stuiting van de verjaring plaatsgevonden.

De rechtbank heeft het verweer verworpen en de vordering toegewezen. Het hof heeft het vonnis bekrachtigd.

3. Het arrest van de Hoge Raad

De Hoge Raad beoordeelt het door de vrouw tegen het arrest van het hof gerichte cassatiemiddel als volgt.

3.3.1 Het middel komt op tegen het oordeel van het hof dat de vordering van het UWV jegens de vrouw niet is verjaard. Bij de beoordeling van het middel wordt het volgende vooropgesteld. Het gaat in deze zaak om een schuld van de man aan het UWV die viel in de huwelijksgoederengemeenschap waarin de vrouw en de man destijds gehuwd waren. Ingevolge artikel 1:102 BW is de vrouw na de ontbinding van de gemeenschap van goederen hoofdelijk aansprakelijk geworden jegens het UWV voor de helft van de schuld van de man aan het UWV. Dit betekent dat het UWV vanaf 25 oktober 2001 - de datum van ontbinding van het huwelijk en het ontbonden raken van de huwelijksgoederengemeenschap - de vrouw kon aanspreken tot betaling van de helft van de onverschuldigd betaalde WW-uitkering, en dat de vrouw voor die helft jegens het UWV hoofdelijk aansprakelijk is. Op de in artikel 1:102 BW geregelde hoofdelijkheid zijn de bepalingen van afdeling 6.1.2 BW van toepassing. Blijkens de totstandkomingsgeschiedenis van deze afdeling zijn de vorderingsrechten van de schuldeiser jegens de hoofdelijke schulde naren zelfstandig, tenzij uit de wet het tegendeel voortvloeit (Parl. Gesch. Boek 6, blz. 95). De zelfstandigheid van de vorderingsrechten leidt onder meer ertoe dat verjaring van het vorderingsrecht jegens de ene hoofdelijke schuldenaar niet verjaring van het vorderingsrecht jegens de andere hoofdelijke schuldenaar meebrengt (vgl. HR 28 mei 1999, nr. C97/318, LJN ZC2911, NJ 2000, 290[noot:6]).

3.3.2 Uit het hiervoor overwogene vloeit voort dat nu het vorderingsrecht van het UWV jegens de vrouw is ontstaan op 25 oktober 2001, de vijfjarige verjaringstermijn van art. 3:309 BW nog niet was verstreken op 20 september 2005, de datum waarop het UWV de vordering tegen de vrouw aanhangig heeft gemaakt. Het hof heeft derhalve het beroep van de vrouw op verjaring terecht verworpen, wat er zij van de daartoe door het hof gebezigde gronden. Daarop stuiten de klachten van het middel af.

De Hoge Raad verworpt het cassatieberoep van de vrouw en veroordeelt haar in de kosten van het geding in cassatie.

4. Commentaar

De Hoge Raad heeft in het onderhavige arrest een juiste beslissing gegeven, hoe zuur deze ook is voor de vrouw. Art. 1:102, eerste volzin, BW bepaalt dat na ontbinding van de gemeenschap ieder der echtgenoten voor het geheel aansprakelijk blijft voor de gemeenschapsschulden waarvoor hij voordien aansprakelijk was. Dit betekent dat de man na ontbinding van de huwelijksgemeenschap nog steeds voor de gehele schuld aansprakelijk is, nu deze schuld uit onverschuldigde betaling in zijn persoon vóór ontbinding van de huwelijksgemeenschap is ontstaan. Het gaat hier om een gemeenschapsschuld en niet om een privéschuld van de man, nu de schuld van de man aan het UWV niet op enigerlei bijzondere wijze is verknocht aan de man in de zin van art. 1:94 lid 3 BW. De echtgenoot die vóór ontbinding van de huwelijksgemeenschap niet voor de schuld aansprakelijk was, omdat hij deze niet was aangegaan of omdat deze niet in zijn persoon was ontstaan, in casu dus de vrouw, is na ontbinding van de huwelijksgemeenschap op grond van art. 1:102, tweede volzin, BW voor de helft van deze schuld aansprakelijk en voor dat gedeelte van de schuld is zij hoofdelijk met de man verbonden. Het gaat hier dus om de 'hoofdelijke helft'. Dit klinkt enigszins tegenstrijdig, omdat men bij hoofdelijkheid meestal denkt aan meerdere personen die voor de gehele schuld aansprakelijk zijn (bijvoorbeeld art. 1:85 jo. art. 6:6 lid 2 BW), terwijl hier de een aansprakelijk is voor het geheel en de ander voor de helft. Juist daarom moet de wetgever de hoofdelijkheid uitdrukkelijk vermelden in art. 1:102, tweede volzin, slot, BW, nu deze niet voortvloeit uit art. 6:6 lid 2 BW. Met de 'hoofdelijke helft' wordt bedoeld dat, als de man bijvoorbeeld 40% van zijn schuld heeft voldaan, de vrouw niet aansprakelijk is voor de helft van het restant, dus voor $\frac{1}{2} \times (100\% - 40\%) = 30\%$, maar wel degelijk voor de helft van het oorspronkelijk verschuldigde bedrag, dus voor $\frac{1}{2} \times 100\% = 50\%$. [noot:7] De aansprakelijkheid van de vrouw is ontstaan op 25 oktober 2001, toen het huwelijk en de huwelijksgemeenschap door echtscheiding werden ontbonden (art. 1:99 lid 1, aanhef en onder a, jis. art. 1:149, aanhef en onder c, 150 e.v. en 163 BW). Pas dan gaat de verjaringstermijn van art. 3:309 BW in. Het UWV had dus nog de tijd tot 26 oktober 2006 om de vrouw aan te spreken en was met zijn exploit van 20 september 2005 ruimschoots binnen deze termijn gebleven. Overigens was de rechtsvordering van het UWV jegens de man evenmin verjaard. Uit de hierboven onder punt 1 vermelde feiten blijkt immers dat het UWV voor het eerst op 21 september 1998 jegens de man een beroep op onverschuldigde betaling heeft gedaan (art. 6:203 e.v. BW). Daarna heeft het UWV de man op 15 april 1999 de invordering van het onverschuldigd betaalde bedrag aangekondigd. Ten slotte heeft het UWV de man tweemaal aangemaand, te weten op 2 december 1999 en op 3 september 2004. De brieven van beide laatstgenoemde data zijn

ongetwijfeld te beschouwen als schriftelijke aanmaningen in de zin van art. 3:317 lid 1 BW, zodat de verjaring van de rechtsvordering jegens de man eerst is gestuit op 2 december 1999 en vervolgens - binnen vijf jaren - wederom op 3 september 2004. De stuiting is rechtsgeldig geschied, zodat de rechtsvordering jegens de man op zijn vroegst is verjaard op 4 september 2009. Waarschijnlijk heeft het UWV eerst de man aangesproken, maar bood deze geen verhaal, en heeft het UWV daarom vervolgens de vrouw aangesproken. Dit leid ik af uit voetnoot 3 van de conclusie van A-G Wuisman, waaruit blijkt dat de man in staat van faillissement verkeerde. Hoe dan ook: het UWV heeft de vrouw op tijd aangesproken. Wellicht heeft de vrouw nog geprobeerd intern regres op haar ex-echtgenoot te nemen. Het gaat hier immers niet om een privéschuld, maar om een gemeenschapsschuld, en die moet ook na de echtscheiding door de beide ex-echtgenoten worden gedragen, in beginsel ieder voor de helft. Wat de vrouw aan het UWV mocht hebben betaald, kan zij derhalve voor de helft terugvorderen van de man op grond van de art. 6:10 en 12 BW betreffende de interne draagplicht. De bepalingen van afdeling 6.1.2 BW (dat zijn de art. 6:6-14 BW) zijn immers ook op de in art. 1:102 BW geregelde hoofdelijkheid van toepassing, aldus uitdrukkelijk de Hoge Raad in rechtsoverweging 3.3.1. Ik verwacht echter niet dat de vrouw met haar regresvordering op de man succesvol is geweest, gelet op diens faillissement. Zij is slechts concurrent crediteur op grond van art. 61 lid 6 Fw, dat bepaalt dat de echtgenoot of geregistreerde partner van de gefailleerde voor zijn persoonlijke schuldvorderingen als schuldeiser optreedt.

Het is jammer dat de Hoge Raad in de laatste volzin van deze rechtsoverweging nogal slordig formuleert, waar hij spreekt over 'verjaring van het vorderingsrecht'. Iedere jurist weet, althans behoort te weten, dat een vorderingsrecht niet kan verjaren. Alleen de daarmee samenhangende rechtsvordering kan verjaren. Een vorderingsrecht is een materieel begrip, het is immers een vermogensrecht en dus een goed in de zin van art. 3:1 jo. art. 3:6 BW. Een rechtsvordering is een formeel begrip, zij is de actie waarmee het materiële vorderingsrecht wordt geëffectueerd. Ook de wetgever is consequent in deze terminologie, in het bijzonder in titel 3.11 BW betreffende rechtsvorderingen, waarin terecht overal wordt gesproken over 'de verjaring van de rechtsvordering' (art. 3:306-319 en 323 BW; zie aldus ook - voor de verjaring van rechtsvorderingen tot vernietiging van een rechtshandeling - art. 3:52 BW).^[noot:8] Opmerking verdient nog dat de tekst van art. 1:102, tweede volzin, BW binnenkort wordt gewijzigd op grond van de Wet aanpassing wettelijke gemeenschap van goederen.^[noot:9] Voor gemeenschapsschulden waarvoor een echtgenoot vóór ontbinding niet aansprakelijk was, is hij voortaan hoofdelijk met de andere echtgenoot verbonden, dus niet voor slechts 50%, maar voor de volle 100%, en wel op grond van art. 1:102, tweede volzin, aanhef, BW (nieuw). Een en ander hangt samen met de afschaffing van art. 1:119 BW betreffende de rechterlijke goedkeuring voor het maken of wijzigen van huwelijksvoorwaarden staande huwelijk en dus ook de afschaffing van de in dit verband door de meeste rechtbanken gehanteerde Dozy-clausule, dit is het hoofdelijkheidsbeding - een derdenbeding in de zin van de art. 6:253 e.v. BW - waarmee de echtgenoten zich hoofdelijk aansprakelijk stellen voor de gemeenschapsschulden die bestaan ten tijde van de wijziging van hun huwelijksvermogensregime.^[noot:10] Deze Dozy-clausule wordt als het ware gecodificeerd in art. 1:102, tweede volzin, aanhef, BW (nieuw). Omdat de wetgever hiermee onder omstandigheden zijn doel voorbijschiet, nu in het concrete geval deze uitbreiding van de aansprakelijkheid van de aanvankelijk niet aansprakelijke echtgenoot van 50% naar 100% een 'overkill' kan betekenen, neemt hij in het vervolg van art. 1:102, tweede volzin, BW (nieuw) wat gas terug door de verhaalsaansprakelijkheid of uitwinbaarheid van het vermogen van de aanvankelijk niet aansprakelijke echtgenoot te beperken. Naar huidig recht is het gehele vermogen van deze echtgenoot - dus zowel diens gehele privévermogen als diens onverdeelde helft in de ontbonden huwelijksgemeenschap - uitwinbaar voor de helft van de schuld, maar naar komend recht is voor de gehele schuld slechts uitwinbaar wat deze echtgenoot uit hoofde van verdeling van de gemeenschap heeft verkregen, onverminderd de art. 3:190 lid 1 en 191 lid 1 BW, dus niet diens overige privévermogen. Uiteraard is zowel naar huidig als naar komend recht ook het gehele vermogen van de andere (aanvankelijk als enige aansprakelijke) echtgenoot uitwinbaar, dus diens gehele privévermogen en diens onverdeelde helft in de ontbonden huwelijksgemeenschap.

[1]

HR 8 januari 2010, LJN: BK1615, NJ 2010, 155 (UWV; concl. A-G J.B.M.M. Wuisman; m.nt. S.F.M. Wortmann).

[2]

Ontleend aan punt 3.1 (onder Beoordeling van het middel) van het arrest van de Hoge Raad.

[3]

De afkorting UWV staat voor Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen.

[4]

De afkorting WW staat voor Werkloosheidswet.

[5]

Ontleend aan punt 3.2 (onder Beoordeling van het middel) van het arrest van de Hoge Raad.

[6]

Spektrum Financieringen - Van der Valk; concl. A-G F.B. Bakels; m.nt. J.B.M. Vranken (toevoeging van de auteur). Zie ook Asser-Hartkamp-Sieburgh 6-I*, Verbintenissenrecht. De verbintenis in het algemeen, eerste gedeelte, Deventer: Kluwer 2008, nr. 100 en W.H. van Boom, Hoofdelijke verbintenissen (diss. Tilburg), Deventer: W.E.J. Tjeenk Willink 1999, paragraaf 3.7, p. 76-77.

[7]

Aldus de MvT Inv., Parl. Gesch. Aanpassing BW (Inv. 3, 5 en 6), p. 64 en Asser-De Boer, Personen- en familierecht, Deventer: Kluwer 2006, nr. 365. Vgl. ook HR 18 oktober 1991, LJN: ZC0371, NJ 1992, 421 (Intour Reizen Noord-Oost Nederland; concl. A-G A.M. Biegman-Hartogh; m.nt. E.A.A. Luijten).

[8]

Ook Hartkamp en Sieburgh (zie voetnoot 6) redigeren correct: '(...) kunnen de rechtsvorderingen op een verschillend tijdstip verjaren (...)'

[9]

Kamerstukken I 2008/09, 28 867, A (gewijzigd voorstel van wet van 18 september 2008).

[10]

Zie HR 21 februari 1997, LJN: ZC2292, NJ 1998, 205 (Witloftrekker en Dozy-clausule; concl. A-G M.R. Mok; m.nt. W.M. Kleijn), alsmede M.J.A. van Mourik en A.J.M. Nuytinck, Personen- en familierecht, huwelijksvermogensrecht en erfrecht, Studiereeks Burgerlijk Recht, deel 1, Deventer: Kluwer 2009, nr. 126, in het bijzonder de aldaar in voetnoot 78 genoemde WPNR-artikelenreeks in de jaargang 1958 van de Amsterdamse rechter F.B. Dozy, de naamgever van de desbetreffende clausule.